Teta Manda Vojnić piše Ljudmili Vodinelić i čestita joj na položenoj maturi 5. srpnja 1927.

Ljudmilice, nado moja vela, ti već znadeš što je moja želja! Da se bratski altruizam širi, da mu se do skora cijeli narod divi. U tu svrhu rade mnoge grupe ljudi, pa i sami pojedinci, koji su, kao i mi, silne prirode sinci.

Ljudmilice, mila mi ptičice, iz našega kruga prva si mi ti jedina koja potpuno shvaćaš činove moga cilja. U tu svrhu želim ja i tebe usokoliti da pripravna budeš za pravdu i poštenje mnogo pritrpiti jer to su ti jedina krila s kojima ćeš se moći ukititi i slobodno njima svud letiti. Bilo da ideš kroz gradove i sela, Ljudmilice mala, a i kad narasteš vela, uvijek i posvuda budi mi vesela. Čistoga lica, vedroga čela, ljubinče moje, uvijek i posvuda budi mi vesela.

Razborito radi i uvijek na osnovi pravde i poštenja svaki temelj gradi. Ljudmilice, mila mi ptičice, vazda oprezno pazi na lukave lovce da ta prirodna krila ne pustiš nikakovim hitcim si odniti, jerbo sa tuđim krilima nećeš moći letiti. Kako ćeš u životu raditi, sama će te vremena učiti. Za primjer drži uvijek one velikane koji znaju liječiti svoje i tuđe rane.

A ja od moje strane ne bi te htjela ovim prestrašiti, što ću ti slijedeće izraziti, iskreno perom preko papira potvrditi, pravi će ti to svjedoci biti, da je život neprestana borba od kolijevke sve do groba.

Tko ne zna cijenjenu Kristovu Kalvariju slijediti, ne može dugotrajni i bogoljubni, a niti rodoljub biti.

Ljudmilice, mila golubice, ispred viđenih raznih razloga, makar mi i ovo doživile, da se osobno sa svojim vlastitim očima dugo vremena ne budemo vidile, ali ove uspomene nek nam budu zauvijek i ostanu mile. Usprkos svih oluja što predviđamo da ćemo doživiti, moja je velika želja da se naše iskreno, ljubezno dobrohotno prijateljstvo i na dalje tako tijesno veže da čak i preko hladnog groba se proteže. A kako će od tebe slijediti, mnogo će od tebe ovisiti.

Ovo ti poklanjam za trajnu uspomenu, Manda, kao rodoljubna majka za trajnu uspomenu svojem najmilijem djetetu, koje se zove prvorođenče, koje je iz našeg porugljivog ćirilskog kruga izašlo i odmah se ispustilo, poput marljive pčele, na široko prosvjetno kulturno polje, na rad.

Manda Vojnić

Teta Manda Vojnić piše Ljudmili Vodnelić i čestita joj 25. godišnjicu rada

Draga Ljudmila,

Dozvoli mi da mogu se poslužiti zbog moje fizičke slabosti jednim zajedničkim pozdravom pozdraviti srdačno sve tvoje rodoljubne goste koji se ovdje nalaze kod tvoga, bogato svečano okićenog stola, da što ljepše svi skupa proslavimo 25. godišnjicu tvoga mukotrpnog i borbenog rada na prosvjetno-kulturnom polju.

Draga Ljudmila, nemam riječi kojim bi ti mogla kazati koliko me veseli poslije tolikih oluja koje su nas htjele progutati da ti mogu danas u tvojoj rođenoj kući stiskom svoje desnice pružiti svoje najsrdačnije čestitke želeći ti sve najbolje, i da budeš i naprijed hrabrena, da ne skreneš nikada s pravog puta, pa bila oluja ne znam kako ljuta.

Oprosti što te po svojoj želji ne mogu velikim dragocjenim darovima danas darovati, ali mislim, iako sam fizički istrošena, ali iz dobrohotnosti neću zadnja ostati... jer ja te još više zato volim što si nam ti prva koja si iz našeg porugljivog ćirilskog kruga izašla i kao plemenita ruža između vrlo bodljivih trnja svojemu cilju rasla i bogatim cvijećem procvala na ponos i korist tvojemu rodu i našoj ljubljenoj majci domovini.

Kuda god si hodila kao i ptica u zraku si letila i uvijek nebrojenim prtljagama opterećena bila. Nekome ovo, nekome ono bi nosila, a sama za sebe bi najmanje marila. Pune banke (kovčege) knjiga dobrih bi donila i

među svoj narod bi ih razdilila, kuću popravljala, u kući kao najbolja domaćica si sve poslove letimice radila, kuhala, mijesila kruh, kopala, prala i kruh pekla i kao vila sve po kući tekla, da što više i što brže možeš poslove učiniti, da si možeš vrijeme i za djecu u svojoj kući okolo sebe skupljati i pričice pričati.

Promatrala bi ih, kakovo bi zvanje ki moga imati da nam se može za naprijed pomoć pružati,p a nekoga bi gurala amo, drugoga tamo,u vijek u nadi da bi današnjoj Majci domovini ljepše puteve pripravljala. Nekoga u veće škole, nekoga u niže,s ve je gurala kako je bolje mogla i znala, a više puta bi te od velikoga napora glava bolila. U sredini velikog kupa djece, s olovkom u ruci bi sjedila i umjesto da bi se ljudski pošla odmoriti, pak poslije odmora rad nastaviti, ti bi tu tvoju glavu, kako da ni tvoja, ti bi je onako dušmanski vezala maramom i neprestano s djecom koliko si najviše mogla, do skrajnosti si gurala i olovkom po papiru štrkala. Oči si jedva od velikog napora otvorene držala. U školi ti je uvijek kratko vrijeme bilo. Stare i mlade uvijek si učila i na dobro svakoga si putila, sirotinji si uvijek pomagala, u polju si žela, kopala, smokve i grožđe si brala, pinje sa školskom djecom i seljačkom omladinom si sadila; što se već od tih pinjih može podignuta šuma vidjeti i od tvoje kuće na brežuljku takozvanim Vrhi.

Našu žensku djecu bi na daljnje korake spremala da se osposobe, neka za domaćicu, neka za krojačicu itd. Neke bi čak preko opasnog mosta majci Jugoslaviji slala, i što ja znam što nisi sve dobrovoljno, za dobre

svrhe radila samo da bi boljoj i sretnijoj budućnosti ruku pružila.

Da bi ova karta toliko velika mogla biti, za sve naše selo pokriti, ja ne bi mogla njezine razne radove za dobrotvorne svrhe ispisati ni riječima iskazati. Jer ti si vrlo dobro shvatila potrebe svoje očajne domovine; još kao mlada djevojčica si stupila prosvjetno – kulturnom polju i ozbiljno počela raditi u velikoj nadi da bi mogla, svom narodu što više dobrim plodom uroditi.

Ugledala si se i slijediš one velike ljude koji se za cijeli narod trude, izgleda kao da bi i ti bila nešto baštinila od oporuke pokojnog, neumrlog našega brata Mate Laginje, slavnog prosvetitelja i spasitelja naše mile domovine u kojoj se danas prigodom 100. godišnjice njegovog rođenja slavi, posvuda njega svako hvali i časti dostojno njegovo ime.

Samo jednu plemenitu činjenicu ću ovdje najkraće spomenuti, što bi od našega naroda čula spominjati,d a bi on kao i ti oko sebe skupija naše studente i onako milim okom pogledao na njih i da bi im onako lijepo rekao, kao što može reći najbolji otac svojoj miloj dječici: Čujete, djeco, i držeći ruku na svojemu srcu, neka Vam uvijek u Vašim grudima srce kuca za Boga i za narod.

Opet pomno ti velim, koliko mi je poznato da si ga i ti u nekim stopama naslijedila, jer do sada si na sve moguće načine kušala raditi, i kao podzemna krtica i kao u grmu sakrivena mirisava ljubica!

Možda si po prirodi tako stvorena, blažena utroba koja te je nosila i svojom gojila.. a sa druge strane, još

jače na srcu nosiš fašističko bjesnilo, kada su Vam navalili na kuću, maskirana masa u raznim odijelima došli naoružani strašiti da će Vam kuću spaliti, oca ubiti, uljem ricinovim napojiti itd.

Kuću ipak nisu zapalili, a oca su dobro namlatili, jedva živog puštili i uljem ricinusovim napili, a Vi, mala djeca, dosta prestrašeno ste jaukali i sa Vašom sirotom majkom „Aiuto!“ („U pomoć!”) ste zvali.

A tko je htio praznim šakama protiv toj zvjerskoj, oružanoj bandi se boriti, kad je svatko i to očekivao ,kao što su na nekoliko kuća, na isti način navalili u našemu selu.

Kada je Ljudmila u pučkoj školi bila, se po selu čulo govoriti da je dobra, između ostalog, da je izuzetak. Tada smo Katica Jelčić i ja na tome radile kako bismo koga iz te paklene, dušmanske bagaže spasile ispod škurih oblaka, bogato okićenih fašističkim strelovitim munjama, i kradom smo skromno nekolicini ruku pružile. a dok ostali nisu znali se uhvatiti ni za mali prst.

Vješta mala Ljudmila je znala se prihvatiti i za cijelu ruku, i je otišla u velike škole i postala učiteljica i uvijek je u tom duhu radila, da bi starim i mladim svoju poštovanu prijateljsku ruku otkrila.

To je pri otvaranju našeg kulturnog doma pokazala, koji nam je nažalost skoro prije umro nego što se rodio. To pokazuje i danas.

To Vam potvrđuje i moje lice, koje pred sobom blido i uvenuto gledate.Vi ćete toga materijala koliko hoćete najti, da može svim našim rodoljubima za primjer biti, koji žele kako treba našu državu izgraditi.

A sada nažalost što se dogodi u ratno doba. Ugrabiše nam je Nijemci i fašisti zajedno i odvedoše je u zatvor, a sestra Marija učiteljica je ostala u kući sa udovicom, sirotom, prestrašenom majkom, čeka i ona tu istu sudbinu kao što ju je nakon tri dana i dočekala. Došli su i po nju kao i po Ljudmilu.

Sada stavimo pred sebe sliku ove jadne, same u kući ostale udovice, stare sirote majke, kada joj u najkraćem roku, na ovaj način odvedoše dušmanski u logore obe dvije učiteljice kćerke i tu žalost ovdje nije moguće opisati koju dušmanske zvijeri znaju majčinom srcu zadati. Nevješta Ljudmila se je nekako izvukla iz dušmanskih ruku i spasila se, kroz 46 dana se je doma vratila, a sestra Marija je u logore Njemačke odvedena bila. Stara udovica i bolesna majka sama ju je doma dočekala. (Od 11. 3. do 26. 4. 1944. bila je Ljudimila u zarobljeništvu, a Marija u logoru od 14. 3. 1944. do pada nacizma, vratila se kući 1. 8. 1944.)

Ljudmila je uvijek Ljudmila pa je i onda opet po svoju počela raditi, okolo sebe omladinu i djecu počela kupiti, narodne pjesme učiti, recitacije, barjake tajno pripremati itd., sve što je ljepše mogla i znala kako bi se dan oslobođenja mogao bolje proslaviti i naše borce što bolje usokoliti i nahraniti.

Do nekoliko dana su neki naši zeleni, mudrijaši silom htjeli da Ljudmila u šumu ide među partizane, zajedno opet sa judejskim fašistima, koji su ionako išli u šumu kao vuci u koži (mislim vučjoj) samo da si skriju svoje prljavo lice i spase svoju crnu glavu. Ljudmila nije u tu novu politiku dobro upućena bila i od onih svojih

prijašnjih narodnjaka nije nikakvog glasa imala. Opet svoju jedinu majku koju je bolesnu imala, koja je jedina mogla još u nevolji tješiti.

Jedne večeri opet jedno nepoznato lice se stvori u njihovoj kući i njoj šapne na prijateljski način neka iziđe iz kuće, da će njoj nešto reći. Dobra naša Ljudmila je skočila, na pola obuvena bila i više se nije u kuću vratila, nego je dušmanski uhapšena bila, kao da je velika grešnica, zašto nije gore spomenute zadatke izvršila.

Majka njezina je već i onako sva drvena bila, ali ona nije znala da je Ljudmila na neprijateljski način odvedena bila. Do nekoliko dana su se počele po selu kojekakve glasine širiti, da zasigurno nema više žive Ljudmile, da je neki vidio gdje je prati nekoj opasnoj jami i da su je u nju bacili.

Mi koji smo nju dobro poznali i do nje osjećali smo u svojoj tajnosti mnogo trpili i za nju misiti činili i među sobom govorili sa suzama u očima. Ispred njezine jadne majke sve to smo krili, a oni koji bi je bili morali po dužnosti braniti, slabo su je branili.

Opet nakon nekoliko dana se čuju neki glasi, da su tamo negdje u Dalmaciji vidili u nekoj barki među ostalim uhapšenim i našu dragu Ljudmilu i da su se zgrozili i u prsa udarali da kako je ona tu mogla pasti.

Čuli smo da su ih vidjeli na otoku Olibu, uhapšenu od partizana, od nemila do nedraga po moru i po kraju vodili, a Ljudmila se i tu po svoju pokazala, bi se oko sebe okretala i kad bi uspjela vode ili što najti da bi među sve bratski podilila.

Među morskim putovanjem im je lađa na minu došla, pa malo je falilo da ni Ljudmila na drugi svit pošla.

Kad se, hvala Bogu, naša Ljudmila sretno vratila, kao i naši, svima je oprostila i opet se na rad stavila. Još nam je pomogla na najsvečaniji način kulturni dom otvoriti, pa je morala u službu u drugo selo otići. To je za Ližnjan u srce veliki udarac bio jer radi njezinog odlaska izgleda kako da bi Ližnjanu na kulturnom polju bilo mrtvačko zvono zvonilo i naprednim koracima vrata zatvorilo!

Mi brižni isto ne spavamo, i dalje se mučimo, i svakako zamišljamo kako bi bolje bilo i ča bi se radilo, još to i kako bi se ovo ili ono učinilo, kako bi se groblje ća iz sela stavilo, zadružni dom gradilo i koješta drugo. Sve skupa nam izgleda kao lađa bez kormilara i kormila, a naši nas uspjesi pitaju, gdje Vam je Ljudmila?

Obično nam uspjesi bogato urode poslije svakog rada od od velikoga i očajnoga jada. Teško smo bolesni, trebalo bi nam internacionalnog ljekara potražiti, koji bi nam mogao razum zaista razbistriti i oči otvoriti, da se možemo usposobiti da budemo dostojni onog našega neumrlog dobrog oca, Mate Laginje, barem u nečem naslijediti, čime bismo mogli dostojanstveno, svi skupa i njegove kosti razveseliti prigodom njegove godišnjice.

Ja to znam, kako da bi mi bio na uho šapnuo da bismo najbolje ugodili da se ne bismo u malim sitnicama gubili i kao da bi iskali sami sebi ponor

otvoriti i sami sebe mrziti... Jer gore zaraze nema nego kad ljudi počnu sami sebe mrziti i svojim bičem sebe biti i od bivšeg dušmana zaštitu tražiti! To je velika opasnost, poredna da bi se mogao svaki čas pred nama ponor otvoriti, a našoj ljubljenoj Majci nove rane otvoriti.

No, ne valja nadu u bolju budućnost gubiti, samo treba znati na zdrave noge stati i pravi put iskati kojim bismo mogli dostojno nositi, a to je naša sloga.
On je svojem narodu zna govoriti: „Djeco neka u Vašim srcima uvijek kuca srce za Boga i za narod“.

Mislim na poslovicu koja veli: „Država bez Boga liči na jednu veliku kuću bez krova i bez fundamenta, i da u takvoj kući nitko ne može biti zaštićen niti zadovoljan biti.”

Manda Vojnić

Prijepis originala pisma izvela je Ljudmila Vodinelić 23. 12. 1991. u obiteljsku knjigu sjećanja. Rekla je tada nećakinji Zdenki: „Da se ne zagubi, za svaki slučaj“.

Pismo koje učitelj Jakov Vojnić, brat Mande i Stane Vojnić, a nakon smrti njihove majke, piše kolegici, učiteljici Ljudmili Vodinelić

Poštovana gospođice koleginico!

Primio sam Vaše pismo na kojem sam Vam mnogo zahvalan a mnogo se divim Vašem radu!

Osobito Vam i ja od srca zahvaljujem za sve što ste uradili da biste mojoj miloj Majci ublažili bol, odnosno ocu i sestrama žalost. Isto tako preko Vas zahvaljujem i svima ostalim prijateljima i znancima koji što doprinose za ublaženje boli mojima, odnosno da uljepšaju posljednje putovanje dobre naše Majke, kojoj neka dobri Bog dade vječni pokoj i rajsko naselje, a Vama i Vašima dug i sretan život!

Izvolite primiti srdačne pozdrave Vi i svi Vaši od cele moje porodice a napose od Vašeg kolege:

Jakova Vojnića

Vučak, 5. 1. 1933.

Pismo koje piše supruga učitelja Jakova Vojnića, Antica (Tonina) Ravnić-Vojnić učiteljici Ljudmili

Draga Lidka!

Na znamim ti da sam dobila pismo u kojem mi sve objasnjuješ sa tužnim vijestima! Zbog kojih već 15 dni suze lijem, ali sve uzalud, morati ću se sa sudbinom sprijateljiti jer druge pomoći nije i tješiti se time da je naša nezaboravna majka bila, koliko možemo razumiti, prilično na smrt pripravna i od dobrih čeljadih i prijateljih lepo sprovedena do hladnoga groba. Bog njoj dao svetlost vječnu u Raju, dao dragi Bog pa da i za nas tamo poslje naše smrti doznaju.
Najljepše se zahvaljujemo u opće svima koji su sprovodu prisustvovali i bili su u pomoći i tješili one dvije sirote kukavne i sudelovali kod toga.

Kad su grane od zvrnutog coka u dalekoj daljinji suze lile u blizini, među mnogim ostalim njihovo je mjesto isto puno praznine bilo!

Draga Lidka, ti već znaš mene pa znaš da me je malo volja pisati, jer dobra nemam ni što, budući da se tako desilo sada bi se odma doma vratili da mogu, sa te dvi kukavice u zajednici žalost diliti, ali sada me opet veže nemoguće da ne mogu ni to učiniti zbog neprilika koje se onde u kući nalaze, tako da križu je nemoguće izbjegnuti, hoćeš zeca, na ti vranu!

Tako ti je. Za sada ću da ti u tomu završim, jer me je to već svu izmrcvarilo.

Ti pišeš da ćeš mi opet pismo ti poslati, meni bi bilo jako drago makar i svaki dan pismo dobiti, mi se čini da bi mi laglje bilo, osobito od oca i Stane bi rada gusto dobiti, ali ona brižna nima lazno i ne može, kada si kod kuće budi joj na ruku te molim za pismo, i inače što možeš i ocu također skoči dati kuraja.

Osobe za koje mi pišeš sam sve vidila i govorila. Lidka, kada budeš pisala, puno ih pozdravi od moje strane, a i znanca ne znam jeli bolje da mi ti pošalješ po njemu. Je li on učini kako ti se čini najbolje, ja ću na tebe puštiti.

Inače ništa nova, mnogo zahvalnih pozdrava i svima znancima i prijateljima. Bog, do vidova.

Sliku i pisma isto sam dobila i od ..., isto hvala za sve.